

DE MORGEN
BROGNIEZSTRAAT 54
1070 BRUSSEL

08 AUG. 1994

PHONE NO. :

De schuldige en de moedige dokters v

FROM : Panasonic FAX SYSTEM

Na de weerzinwekkende verhalen over Tutsi's die door hun Hutu-buren werden afgeslacht, vraagt de wereld zich af of beide etniciteiten ooit opnieuw zullen kunnen samenleven. Maar er zijn evenveel verhalen over Hutu's die met gevaar voor hun eigen leven Tutsi-vrienden van een gevisse dood hebben gered. Zeker in Butare, ooit het intellectuele centrum van Rwanda, waren dat geen alleenstaande gevallen. Wij hebben elkaar nooit

en de soldaten van het RPF
nij terug naar het ziekenhuis
nachten, lagen alle patiën-
titen op de grond. Het was
verschrikkelijk gezicht. Ze
n geprobeerd om zichzelf te
rgen, maar de regeringssol-
hadden alle medikamenten
nuomen en de deur van het
nhuis op slot gedaan. Ik heb
rste dagen bijna niets anders
n dan ledematen amputeren.
lle patiënten waren de won-
paan ontsteken. De stank was
hrikkelijk."

de Emile Rwagacondo (28)
e hoofdgeneesheer van het
erstaar ziekenhuis van Buta-
oen op 20 april de slachtop-
oversloegen uit Kigali naar
andere gematigde Butare,
a hij als Tutsi noodgedwongen
onderduiken. De verschrik-
wa die zich tussen 20 april en
ij, de dag dat het leger van het
indees Patriottisch Front
F) Butare veroverde, in het
enhuis hebben afgespeeld,
t hij slechts van horen zeggen
verpleegsters die het over-
len en die nu terug aan de slag

Maar zijn eigen ervaringen
etgeen hij bij zijn terugkeer
nif, waren genoeg. "Ze heb-
de patiënten vermoord. Op
grasplein lagen lijken. Ande-
hadden we gevonden door af
aan op de weerzinwekkende
k die achter gesloten deuren
aan kwam."

sen twee paviljoenen van het
itaal in ligt nog een tentzeil
Arisen zonder Grenzen. Toen
e eind april noodgedwongen
ziekenhuis van Butare moest
even en naar Boeroendi vluch-
zet medewerkster Marie-Pau-
leman achteraf op een pers-

konferentie dat zij "in afle-
eerlijkheid niet met eigen ogen
had gezien dat de Interahamwe de
patiënten hadden vermoord. Ze
naaien hen mee naar een plaats
achter het ziekenhuis waar we hen
niet meer konden zien."

Vanuit het ziekenhuis kon de
plaats die nu in een gigantisch
massagraf is veranderd inderdaad
niet gezien worden. Ondertaan de
uitgestrekte ziekenhuisgronden
ligt een grasvlakte die door een
berm aan het zicht wordt ontrok-
ken. We staan met dokter Rwa-
gacondo uit te kijken over het veld
waar honderden mensen op gru-
welijke wijze aan hun einde moe-
ten zijn gekomen. De soldaten en
Interahamwe zijn bij het begraven
van hun slachtoffers slordig te
werk gegaan; voor onze voeten
ligt nog een half vergaan skelet.
Misschien zal ooit iemand de ske-
letten opgraven om vast te stellen
hoeveel mensen hier gedood zijn.
Nu kan men alleen maar gissen.

Op 6 mei, daags na de perskonfe-
rentie van AvG in Brussel, kwam
op de redactie van *De Morgen* een
faxbericht toe van het ministerie
van Buitenlandse Zaken van
Rwanda, dat toen nog in Kigali
was gevestigd. Het was een for-
mele oetkenning van de beschul-
digingen van Spielman en er werd
gesteld dat er nooit patiënten uit
het ziekenhuis zijn ontfvoerd. Er
werd zelfs bedreigd met een
rechtszaak tegen AvG. Ik vertel
dokter Rwagacondo over het
faxbericht. "Dat kan maar door
twee mensen zijn ondertekend:
Dr. Alphonse Karemera, de de-

ken geneeskunde van de universi-
teit, een gekend extremist, of Dr.
Jotham Nshimyumukiza, de direk-
teur van het universitair zieken-
huis."

De fax, gedateerd 25 april, draagt
de handtekening van Dr. Nshim-
yumukiza. "Ik kan niet met zeker-
heid zeggen in hoeverre Dr. Nshi-
mumukiza schuldig is geweest
aan wat hier gebeurd is. Maar
alleen het feit dat hij in leven was
op 25 april doet veronderstellen
dat hij medeplichtig is geweest.
Het is ontstellend te moeten vast-
stellen hoe vroegere kollega's ak-
tief hebben bijgedragen tot het
afslachten van onschuldige bur-
gers. Verschillende geneesheren
hebben in die beginperiode opzet-
telijk Tutsi-patiënten uitgeschre-
ven, goed wetende dat zij zouden
gedood worden zodra ze het zie-
kenhuis verlieten. De Interaham-
we stonden hen buiten op te wach-
ten."

Dr. Rwagacondo somt de namen
op van de geneesheren die vol-
gens de ooggetuigenissen van
verpleegsters en patiënten hebben
samen gespannen met de Inter-
ahamwe en de soldaten: Dr. So-
gatinge Muayemana, Dr. Gaisone
Théophile, Dr. Bigirimana Igna-
ce, Dr. Rwamucyo Eugène en Dr.
Ukubukeye Thomas. "Over de
laatsie heb ik vernomen dat hij
gestorven is aan een ziekte. Of
misschien was het de straf van
God voor wat hij gedaan heeft,"
voegt Dr. Rwagacondo lachend
toe.

Gelukkig hebben niet alle dokters
zo gehandeld. Een Tutsi-ver-

pleegster doet haar hoofddoek af
en toont de machetwonden die
haar in het ziekenhuis werden
toegebracht door regeringssolda-
ten. Dat zij nog leeft, heeft ze te
danken aan een Hutu-dokter die
haar de sleutel van een geheime
bergplaats in het ziekenhuis gaf.
Daar heeft ze zich maandenlang
verholen tot het RPF redding
bracht.

Het is wellicht het sprekenste
bewijs dat deze oorlog het gevolg
was van politieke manipulatie,
dat de meeste Tutsi's die de
bloedbaden hebben overleefd,
hun leven danken aan de hulp van
Hutu-vrienden. Dr. Rwagacondo
herinnert zich nog elk detail van
zijn eigen redding.

"De slachtoprijzen zijn in Butare
op de middag van 20 april begon-
nen. Een bevriend militair, een
Hutu, heeft mij toen opgebeld.
Hij zei dat ik thuis moest blijven
en dat hij 's avonds zou langsko-
men om mij uit te leggen wat er
aan het gebemem was. Die avond
heeft hij mij verteld van de doden-
lijsten die de Interahamwe mee-
hadden. Op de lijsten stonden de
namen van politieke opposanten
en van mensen die in oktober
1990 in de gevangenis hadden
gezeiten op verdenking van RPF-
sympatieën. Mijn naam stond nog
niet op de lijst, zei hij, maar hij
veesde dat ik toch zou gedood
worden vanwege mijn etnie."

"Mijn vriend is de volgende dag
teruggekomen. Hij had mij van
tevorens gewaarschuwd dat hij een
scène zou opzetten om de buren te
misleiden. Hij is gekomen met

twee andere militairen. Ze hebben
in de lucht geschoten en
schreeuwden dat ik buiten moest
komen. Ik ben naar buiten gegaan
met mijn handen boven het hoofd.
Ze ben ik weggevoerd. Ik had nog
juist de tijd om aan mijn vrouw te
zeggen dat zij iedereen die ze
kende moest opbellen om te zeg-
gen dat ik gedood was door de
militairen. Dat was mijn enige
kans. Mijn vriend heeft mij toen
naar het huis van bevriende Hutu's
gebracht waar ik een maand
ben ondergedoken."

Van zijn vrouw hoorde Dr. Rwa-
gacondo achteraf dat de Inter-
ahamwe dagelijks langskwamen en
dreigden om haar te verkrachten
en te vermoorden. "Het is alleen
te danken aan het feit dat de
Interahamwe niet van Butare wa-
ren dat zij het overleefd hebben.
Onze buren, Hutu's, hebben de
milities wijsgemaakt dat haar man
een Hutu was die in het hospitaal
de 'gewonde' regeringssoldaten
verzorgde. Toen later plauselijke
Interahamwe opdoken die zeer
goed wisten wie ik was, hebben
de buren hen gezegd dat mijn
vrouw ondertussen de minnares
was geworden van een belangrij-
ke officier in het regeringsleger.
Toen zijn ze weer afgedropen."

Na een maand keerde Dr. Rwa-
gacondo op aanraden van zijn
vriend-militair terug naar zijn er-
gen huis. "Iedereen was ervan
overtuigd dat ik dood was, en ik
wilde het leven van mijn Hutu-
vrienden niet langer in gevaar
brengen. Ik heb mij verscholen in
de douche, waar mijn vrouw een

PHONE NO. FROM : Panasonic FAX SYSTEM